

К. Дабіжа,

доцент Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

Л. Дабіжа,

старший викладач Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

K. Dabizha, L. Dabizha,

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

ІНТЕГРОВАНІ ЗАНЯТТЯ ЯК ЗАСІБ СТИМУЛЮВАННЯ ЗОБРАЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

INTEGRATED CLASSES AS A MEANS OF STIMULATING THE PRESCHOOL CHILDREN'S IMAGINATION ACTIVITIES

Анотація. У статті розглядається специфіка організації і проведення інтегрованих занять з дітьми дошкільного віку, їх вплив на розвиток зображувальної діяльності вихованців. Приділяється увага варіантам інтеграції та умовам проведення інтегрованих занять. Пропонуються прийоми стимулювання творчого характеру діяльності дітей.

Abstract. In the article the specifics of organization and conduction of integrated classes for preschool children are being covered; impact of such classes on the development of visual activities of pupils is being examined. Attention is paid to integration options and conditions of integrated classes. Methods of stimulating the creative nature of children's activities are offered.

Ключові слова: зображувальна діяльність, інтегровані заняття, засоби художньої виразності, художня творчість.

Key words: pictorial activity, integrated classes, means of artistic expression, artistic creativity.

Постановка проблеми. Інноваційні процеси в галузі дошкільної освіти сприяють зміні змісту навчання і традиційних форм роботи в аспекті особистісно орієнтованого підходу до розвитку творчості дитини шляхом надання їй свободи самореалізації. У зв'язку з цим стала особливо актуальною тема пошуку засобів стимулювання дитячої творчості, в тому числі і зображувальної діяльності дошкільників.

Мета статті. Розкрити можливості інтегрованих занять в контексті їх впливу на підвищення продуктивності зображувальної діяльності дітей дошкільного віку, розглянути варіанти та умови проведення таких занять.

Виклад основного матеріалу. Багато дослідників акцентують увагу на вивченні проблеми дитячої творчості в різних видах художньої діяльності, в тому числі образотворчої. В цілому ряді досліджень і методичних розробок (Доронова Т.Н., Казакова Т.Г., Комарова Т.С., Сакуліна Н.П., Сухорукова Г.В., Халезова Н.Б. та ін.) показані різні аспекти творчо розвивального потенціалу малювання, ліплення, аплікації та інших видів образотворчої діяльності на різних етапах дошкільного дитинства.

Дитяча зображувальна діяльність – це створення дитиною суб'єктивно значимого нового продукту, застосування засвоєних раніше способів зображення або засобів виразності в новій ситуації (Н.А.Ветлугіна, Г.В.Лабунська, Т.Г.Казакова, Т.С.Комарова, Н.П.Сакуліна). Під творчістю розуміється і сам процес створення образів, і пошуки в процесі діяльності шляхів та способів вирішення образотворчого завдання. Творчість розглядається в тісному зв'язку з розвитком особистості дитини.

Особистісно-орієнтована педагогіка передбачає можливість такої організації процесу навчання дитини, при якому заняття проводяться в індивідуальному, властивому їй темпі. Така модель навчання має найбільший здоров'язберігаючий потенціал і тому є найрезультативнішою.

Особливе значення у вирішенні проблеми особистісно-орієнтованої освіти набувають завдання і функції закладу дошкільної освіти, засновані на ставленні до дошкільного віку як до унікального періоду життя людини, так як саме в цей період формуються уявлення про навколишній світ, відбувається інтенсивний розвиток особистості дитини. Інтеграція змісту дошкільної освіти, на думку багатьох дослідників, є однією з педагогічних умов підвищення ефективності розвитку емоційно-інтелектуальної сфери особистості дитини.

На етапі дошкільної освіти основний акцент повинен робитися на інтеграції предметних областей знань. Багато фахівців (К.Ю.Біла, Т.С. Комарова та ін.) визначають її як один із шляхів досягнення якості освіти, її оновлення та ефективності в розвитку особистості дитини, збереження здоров'я і вільного простору дитинства. Інтеграція розуміється як більш глибока форма взаємозв'язку, взаємопроникнення різних розділів виховання і освіти дітей. Вона повинна охоплювати всі види художньо-творчої та мовної діяльності, різноманітні ігри (дидактичні, рухливі, ігри-драматизації, сюжетно-рольові), образотворчу діяльність, музичну, художньо-мовленнєву.

Інтеграція змісту освіти як шлях особистісного розвитку дошкільнят надає дитині можливість яскравіше проявити себе в тому чи іншому виді творчої діяльності.

Інтеграція веде до перегляду цілей, завдань, методів роботи і представляє практично необмежені можливості в навчанні і розвитку дітей. На думку багатьох авторів, інтегровані заняття володіють великим функціональним діапазоном. Вони забезпечують ефективне формування знань і умінь по кожному розділу програми, формування у дошкільників цілісної картини світу, сприяють підвищенню якості знань, підсилюють виховну спрямованість змісту занять, а також забезпечують більшу щільність змісту, сприяють розвитку пізнавальної активності дошкільників. Поряд з цим інтегровані заняття стимулюють розвиток пізнавальних інтересів.

При відборі змісту інтегрованих занять необхідно орієнтуватися на інтереси, схильності, бажання і здібності дітей, тобто виділяти основний мотив дитячої діяльності. Мотивована таким чином дитяча діяльність є більш результативною, вона активно сприяє розвитку тих чи інших здібностей кожної дитини.

Інтегрована побудова занять дає дитині можливість реалізувати свої творчі можливості, так як тут вона вигадує, фантазує, думає, пізнає, експериментує. При цьому інтегроване заняття зберігає для дітей форму цікавої, захоплюючої гри.

Феномен інтегрованого розвитку і прояву художньо-творчих здібностей пояснюється також можливістю образно передавати об'єкти і явища дійсності в різних видах мистецтва, з використанням специфічних засобів зображення і вираження.

Заняття інтегрованого характеру викликають інтерес у дітей, сприяють зняттю перенапруги, перевантаження і стомлюваності за рахунок перемикання їх на різноманітні види діяльності.

Інтеграція передбачає створення умов для рухової активності дітей, емоційного, інтелектуального, соціально-морального здоров'я дитини. Для інтегрованих занять характерний вихід на творчо продуктивну діяльність дітей: малювання різними матеріалами (при цьому дошкільнята спираються на отримані ними раніше враження), ручна праця, виготовлення іграшок, ліплення, створення пісень, маленьких історій, оповідань на задану тему, танцювальні імпровізації, інструментальне музикування, музичні ігри, творче експериментування.

Без механічного заучування, стимулюючи самостійність і ініціативність дітей, педагог уточнює знання кожної дитини, доповнює знання дітей новою інформацією, знайомить із засобами художньої виразності в музиці, живописі, підбирає прийоми, які виведуть дітей на творчу позицію в практичній діяльності.

Таким чином, інтегровані заняття сприяють розвитку творчого мислення, збагачують знання дітей про навколишній світ, формують у них яскраві позитивні емоції в процесі їх творчої взаємодії і діяльного спілкування з дорослими.

Традиційні види дитячої образотворчої діяльності - малювання, ліплення, аплікація, конструювання - в предметному їх вираженні не дають можливості повною мірою реалізувати завдання творчого розвитку дитини. Інтеграція видів образотворчої діяльності найбільш ефективно забезпечує потребу кожної дитини вільно проявляти свої здібності і виражати інтереси, стимулює

пошук задумів, вибір матеріалів, технік, форматів, що забезпечує високий творчий потенціал, привносить в діяльність дітей різноманітність і новизну.

Діти дошкільного віку часто самостійно інтегрують види образотворчої діяльності: експериментують з художніми матеріалами (папером, глиною), інструментами (олівцями, пензликами, стеками), освоюють способи створення образу і засоби художньої виразності.

Визначимо такі принципи інтегрованого підходу до мистецької освіти дітей:

– в основі лежить поняття поліхудожнього розвитку (кожна дитина може успішно просуватися в кожному з видів художньої діяльності і творчості);

– врахування географічних, історичних, культурогенних факторів усвідомлення творів мистецтва в єдиному потоці культури;

– врахування регіональних, національно-історичних художніх традицій, зв'язок регіональної і світової художніх культур.

Інтеграція різних видів художньо-естетичної діяльності в дошкільному дитинстві має природний характер. Особливості віку не дозволяють будувати творчу зображувальну роботу дітей з опорою лише на одну конкретну діяльність. Тому будь-який вид образотворчої діяльності дітей доцільно підкріплювати іншими видами художньої творчості (художнім словом, жестом, музикуванням, ігровою ситуацією, грою-драматизацією).

Назвемо варіанти інтеграції занять художньо-естетичного циклу:

– заняття з малювання, аплікації, ліплення проводяться на основі однієї теми (одного образу) послідовно один за одним, що дозволяє поглибити і систематизувати художній досвід дитини за досить короткий проміжок часу;

– одне заняття об'єднує два (три) види образотворчого мистецтва;

– на одному занятті діти знайомляться з твором одного виду мистецтва і аналогічну тему розкривають в техніці іншого (інших) видів мистецтва.

Інтегрований підхід реалізується при взаємодії різних видів мистецтв, видів дитячої творчості. В інтегрованому творчому процесі діти створюють емоційно-виразні образи, самостійно обираючи вид діяльності, адекватні матеріали і способи.

Назвемо умови проведення інтегрованих занять:

– усунення розумової перевантаження дошкільнят, постійна зміна методів і прийомів роботи з дітьми;

– створення психологічно комфортної обстановки на занятті (тон, стимулююча оцінка, розміщення матеріалу, раціональна і доцільна розстановка меблів з виділенням різних центрів активності: рухових, творчих, емоційних, ігрових);

– використання індивідуальних і групових форм проведення занять;

– організація освітнього процесу на основі педагогіки співробітництва, що сприяє емоційному, психологічному зближенню дітей і дорослих;

– використання в роботі проблемно-пошукових методів навчання;

– використання здоров'язберігаючих технологій та комплексу психогігієнічних заходів: рухові розминки, динамічні паузи, артикуляційні та пальчикові гімнастики, емоційні етюди, релаксація, дихальна і звукова гімнастика, дидактичні ігри в русі.

Реалізація особистісно-орієнтованого підходу на заняттях інтегрованого типу базується на наступних принципах: принцип самоактуальності (будь-яка дитина приймається такою, якою вона є); принцип індивідуальності (розвиток індивідуальності відповідно до здібностей дитини, її психофізичного розвитку); принцип суб'єктності (використовувати власний досвід дитини, створювати умови для того, щоб дитина була суб'єктом своєї діяльності); принцип вибору (надавати свободу вибору об'єктів і виду творчої діяльності кожної дитини); принцип творчості і успіху (включати в освітній процес завдання продуктивного, творчого характеру, підвищувати самооцінку); принцип віри, довіри і підтримки (довіряти дітям, приймати будь-яку відповідь, спрямовуючи дитину в правильне русло, використовувати підтримуючу оцінку для малоактивних і тривожних дітей: «У тебе все вийде»).

При конструюванні змісту інтегрованих занять необхідно розширити пізнавальний матеріал, підібрати такі методи і прийоми, які стимулювали б розвиток творчої активності дошкільників. Як спосіб спонування дітей до творчості доцільно використовувати пошукову діяльність. Процес створення продукту для дитини має першорядне значення. Виконання творчого завдання вимагає актуалізації попереднього досвіду дітей, спрямованості на рішення нового для них завдання.

Педагог звертає увагу на підбір дітьми зображувальних засобів для передачі образу, отримання нових колірних відтінків шляхом змішування фарб. Заохочення заслуговують різні варіанти композиційного рішення, врахування особливостей формату аркуша.

Включення дитини в пошук впливає на образотворчу діяльність. Вона характеризується емоційним піднесенням, прагненням варіювати різні рішення.

Дитячі інтереси найбільш яскраво проявляються в грі і впливати на розвиток інтересів найлегше через гру. Інтеграція дає можливість активніше використовувати ігрові форми роботи на заняттях. Педагог використовує безліч ігрових прийомів з метою стимулювання творчого характеру діяльності дітей: прийом обігрування предметів, який допомагає привернути увагу до зображуваного, обґрунтування завдання, зацікавлення майбутньою роботою, пояснення послідовності виконання роботи.

Інший прийом - обігрування зображення. Спеціально організоване обігрування дитячих робіт дозволяє жваво провести їх аналіз та оцінку. Ігрові дії не тільки викликають інтерес до зображення, а й виявляють його кращі та слабкі сторони, розкривають причини успіхів і невдач.

У побудові занять може бути використаний ігровий прийом з елементами рольової поведінки, наприклад, роль художника. В даному випадку діяльність дитини задумується як діяльність дорослого. Діючи в образі, діти стають винахідливі, ретельно виконують завдання.

У побудові занять можуть застосовуватися і художньо-розвиваючі ігри. Наприклад, такі як «Підбери кольори, які художник використовував у своїй картині», «Знайди картинку по палітрі», «Холодні і теплі кольори» та ін. Дидактичні ігри, включені в процес образотворчого творчості, збільшують її привабливість, сприяють її розвитку і вдосконаленню.

Ефективним прийомом роботи на заняттях зображувальною діяльністю дошкільників є інтегрування образотворчого та музичного матеріалу. Процес розвитку образотворчої діяльності і процес сприйняття музики тісно пов'язані між собою наявністю емоційної чутливості, переважанням емоцій, які можуть стати показником духовної культури дитини, якщо переростуть в естетичні переживання. Тому необхідною умовою розвитку творчої особистості дітей є їх включення в активні форми творчої діяльності і, в тому числі, в музичну. Музика може бути успішно використана в розвитку образотворчої діяльності дітей дошкільного віку.

Отримуючи з дитинства різноманітні музичні враження, дитина звикає до мови інтонацій народної класичної та сучасної музики, накопичує досвід сприйняття музики, різної за стилем, досягає «інтонаційний словник» різних епох.

Дуже важливо слухати фрагменти класичних творів різного часу - старовинну музику А. Вівальді, Г. Генделя, Й. С. Баха, твори В.-А. Моцарта, Л. Бетховена, Ф. Мендельсона, Р. Шумана, Ф. Шопена, П. Чайковського та інших зарубіжних і вітчизняних композиторів - класиків. До улюблених творів можна повертатися неодноразово. Так діти глибше досягають мову музики, відкривають для себе в знайомих мелодіях новий зміст.

Музика впливає на їх образотворчу діяльність, тим самим розвиваючи відповідні вміння. Саме образотворча діяльність є найбільш прийнятною формою продуктивного вираження результатів творчості дошкільнят в процесі слухання музики.

Вплив музики на емоційну сферу особистості безперечний. Взаємозв'язок образотворчої діяльності з музикою створює у дітей особисто значущий для кожної дитини мотив діяльності, а це в свою чергу забезпечує її ефективність. І результат діяльності виходить більш високий, так як дитина не просто малює, а передає в зображеннях образи музики, свої емоції, почуття.

Висновки. Таким чином, продуктивний вплив інтегрованих занять на розвиток зображувальної творчості дошкільників пояснюється можливістю передачі образів об'єктів і явищ дійсності шляхом використання різних засобів зображення. На заняття зображувальною діяльністю можуть бути використані різні прийоми роботи (експериментування, гра, використання

нетрадиційних матеріалів та технік зображення, слухання музики тощо). Їх використання дає дітям безліч позитивних емоцій, розкриває нові можливості використання образотворчих матеріалів, розширює технічний діапазон можливостей дітей, а також забезпечує високий рівень емоційності і творчої активності. Діти, захоплені незвичайним способом створення зображення, самостійно знаходять і пропонують нові, оригінальні способи передачі образу.

Отже, інтегрований підхід дозволяє оптимізувати художнє виховання в дитячому садку, поліпшити якісні характеристики образів, створюваних дітьми, підвищити креативність, ініціативність, самостійність і відповідальність кожної дитини.

Література

1. Дабижа Л.П. Особенности развития творчества детей дошкольного возраста в процессе изобразительной деятельности / Л.П.Дабижа // Дошкольное образование: опыт, проблемы, перспективы. Сборник материалов VIII Международного научно-практического семинара. – Барановичи. БарГУ, 2017. – С.27-29.
2. Комарова Т.С. Детское художественное творчество. Методическое пособие для воспитателей и педагогов / Т.С. Комарова. – М.: Мозаика-Синтез, 2008.
3. Сухорукова Г. В. Дитяче експериментування як засіб розвитку творчості в образотворчій діяльності / Г. В. Сухорукова // “Інноваційні технології в дошкільній освіті України: розвиток дитячої обдарованості та креативності”: Матеріали Всеукраїнського науково-методичного семінару Інституту розвитку дитини НПУ імені М. П. Драгоманова / Укл. І. І. Загарницька. – К., 2012. – 396 с.
4. Сухорукова Г. В. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі / Г. В. Сухорукова, О. О. Доронова, Н. М. Голота, Л. А. Янцур / [підручник, під ред. Г. В. Сухорукової]. – К.: Видавничий дім слово «Слово», 2010. – 376 с.

УДК 373.091.33:[37.014:792]

В. Даніліна,

здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського,

V. Danilina,

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

DEVELOPMENT OF LATE INTERESTS OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN BY MEANS OF THEATER PEDAGOGY

Анотація. У статті розкрито теоретичні та практичні підходи до використання театрального мистецтва як засобу розвитку особистості на уроках мистецтва. Описуються особливості застосування у освітньому процесі початкової школи засобів театрального мистецтва, розкриваються інноваційні підходи до організації роботи вчителя. Розкриваються особливості формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами театральної педагогіки.

Abstract. The article reveals theoretical and practical approaches to the use of theatrical art as a means of personal development in art lessons. The peculiarities of the use of theatrical art in the educational process of primary school described, innovative approaches to the organization of the teacher's work revealed. The peculiarities of the formation of cognitive interest of junior schoolchildren by means of theatrical pedagogy revealed.